

Gulating jordskifteoverrett

Rettsmekling – ingen suksess i jordskifteretten

Per Kåre Sky, Hansedagen, 5. februar 2010

Disposisjon:

- Litt om den forskningen som vi har gjort på UMB
- Introduksjon til rettsmekling
- Konfliktløsningsmetodene i jordskifteretten
- Noen forklaringer til at det foreløpig ikke er suksess
- Hvorfor bør jordskifterettene benytte rettsmekling?

Forhandling og mekling på UMB

- Den spede start i 1992 med Rognes' forhandlingsseminar
- Uavbrutt seminarrekke til d.d.
- I dag en del av APL 306 (Konfliktbehandling, prosjekt- og prosessstyring)

Meklingsprosjektet 1997 – 2009

Kunnskapsbasen

- Spørreundersøkelse alle saker behandlet av jordskifterettene i **1996** (N = 727 av 992).
- Intervju av 23 (av ca. 90) jordskiftedommere i **1998**.
- Hovedoppgave NLH **1999** – Mekling i grensegangssak etter en avbrutt kartforretning. (Sigbjørn Fondenes)
- Hovedoppgave NLH **2002** – Spørreundersøkelse med 13 av de samme dommerne som ble intervjuet i 1998. (Kari Elisabeth Paulsen)
- Høyere avdelings oppgave på NHH **2003** – Effekter av startfasen i meklingsprosessen. (Solfrid Mykland)
- Oppstart på evaluering av rettsmekling i jordskifterettene – spørreundersøkelse **2007**
- To Instruksjonsfilmer om rettsmekling **2007**. Baserer seg på rollespill og er teksten på engelsk og spansk. Opptak: Mediesenteret på HiB.
- Masteroppgave UMB **2008** – Spørre- og intervjuundersøkelse om omfanget av rettsmekling i jordskifterettene etter ett år. (34 av 34 jordskifteretter) (Anne Kristine Pedersen)
- Bacheloroppgave HiB **2009** – Analyse av 150 rettsforlik i tingrett og jordskifterett. (Cathrine Liss Hoddevik og Lise Marie Laskemoen)

Gulating jordskifteoverrett

Rettsmeklingens korte historie i Norge (de alminnelige domstoler)

- Lovforarbeidene til rettsmekling i de alminnelige domstoler
 - ✓ Notat av november 1993
 - ✓ Ot.prp. nr. 41 (1995-1996)

- Prøveordning fra 1. januar 1997

- Permanent ordning fra 1. januar 2008

Gulating jordskifteoverrett

Rettsmeklingens korte historie i jordskifterettene

- Lovforarbeidene til rettsmekling i jordskifteretten
 - ✓ "Urban-rapporten" fra april 2003
 - ✓ Ot.prp. nr. 78 (2004-2005)

- Prøveordning fra 1. april 2007 til 31. mars 2012

- I forslag til ny jordskiftelov § 6-24 er det fortsatt prøveordning

- Pr. dd. ikke hjemmel for arealmekling i jordskifterettene

Gulating jordskifteoverrett

Arealmekling

”Ordnungen skal være et hjelpemiddel når det offentlige gir pålegg om felles områdeplan eller detaljplan for et område og for å stimulere til samarbeid ellers. Videre kan arealmekling skje i forbindelse med gjennomføring av slike planer helt eller delvis.”

Ønske om bedre arealutnyttelse på tvers av eiendomsgrenser

Rapport
– fra arbeidsgruppe nedsatt av Landbruksdepartementet

Forslag til jordskiftevirkemidler
i byer, tettsteder og hytteområder
– «urbant jordskifte»

Gulating jordskifteoverrett

Utgangspunkt for og introduksjon til rettsmekling

- Tvister skal løses på enklest, billigst og raskest mulig
- Normalt en dommer eller ingeniør som er rettsmekler
- Foregår utenfor rettsmøter
- Fremgangsmåte i samråd med partene
- Skal søke å klarlegge partenes interesser
- Kan ha særmøter med partene
- Kan peke på forslag til løsning
- Kan drøfte styrke og svakheter i partenes rettslige og faktiske argumentasjon
- Mindre grad av bevisføring enn ved hovedforhandling

Gulating jordskifteoverrett

Plan- og konfliktløsningsmetoder i jordskifterettene

1. Domsprosessen
2. Prosessen frem til et rettsfastsettende vedtak
3. Jordskifteplanprosessen (prosessen frem til et regulerende vedtak)
4. Meklingsprosessen innenfor rammen av tvisteloven §§ 8-1 og 8-2
5. Rettsmeklingsprosessen etter egen forskrift gjeldende fra 1. april 2007, jf. jordskifteloven § 89b

Gulating jordskifteoverrett

1. Domsprosessen

- Forutsigbar prosess for de profesjonelle partene
- Opplegget omtrent som hovedforhandling
- Bevisføring og full kontradiksjon
- Garanti for et resultat etter forhandlingene
- Rettigheter står i fokus
- Partene definerer utfallsrommet knyttet til den aktuelle tvisten

2. Prosessen frem til et rettsfastsettende vedtak

- Delvis kjent prosess for de profesjonelle aktørene og regulert i jskl. §§ 17a og 17b.
- Muligheter for å få bundet opp parter som ikke møter opp på rettsmøter
- Brukes der partene er enige
- Stor sjanse for et sluttresultat
 - ✓ Hvis ikke løsning fortsetter en med domsprosess
- Noe mer tidkrevende prosess, men kan håndteres av ingeniørene

3. Jordskifteplanprosessen

- Delvis kjent for de profesjonelle aktørene

- Store variasjoner i gjennomføring avhengig av sakstype og av dommer

- Ofte en iterativ prosess hvor partene kommer med innspill, retten lager utkast, partene kommenterer dette, osv....

- Graden av uenighet mellom partene før endelig regulerende vedtak er vanskelig å måle eller si noe om

- Vi vet i fra vår forskning at innvendinger til planen reduseres når den blir lagt frem flere ganger for partene

- Forutsigbar prosess som fanger opp noe av meklingens hovedideer

4. Meklingsprosessen etter tvisteloven § 8-2

- Kjent prosess for de profesjonelle aktørene
- Viktige **presiseringer** i loven hva retten kan gjøre
 - ✓ Ikke særmøter med partene
 - ✓ Retten kan ikke motta opplysninger som ikke kan gjøres kjent for alle berørte parter
 - ✓ Retten kan ikke sette fram forslag til løsning, gi råd eller gi uttrykk for synspunkter som er egnet til å svekke tilliten til rettens upartiskhet
- Mislykkes prosessen går en over til
 - ✓ En prosess mot et rettsfastsettende vedtak (kun jordskifterettene)
 - ✓ En domsprosess

Gulating jordskifteoverrett

5. Rettsmeklingsprosessen (I)

- Frivillig prosess som foregår utenfor rettsmøter
- Muligheter for særmøter
- Mekler kan komme med forslag til løsning
- Utføres av en dommer eller en ingeniører
- De øvrige profesjonelle aktører er kjent med prosessen

Rettsmeklingsprosessen (II)

- Usikkert utfallsrom – det blir først klart under meklingen og bestemmes av partene

- Partenes interesser står i fokus

- Lykkes ikke meklingen
 - ✓ Hovedregel er bytte av dommer
 - ✓ Inn i køen av foreliggende saker
 - ✓ Saken er noe mer forberedt fra partenes side, nødvendigvis ikke for retten (taushetsplikt).

Gulating jordskifteoverrett

Suksess i de ordinære domstolene, men ikke i jordskifteretten!

De alminnelige domstoler:

- Det mekles i **20-30 %** av de sivilrettslige sakene

- Forliksprosent på 70-90 %

Jordskifterettene (evaluering etter ett år (april 2007-april 2008)) :

- Det mekles kun i **ca. 6 %** av de rettsfastsettende sakene.
 - ✓ Og da hovedsakelig i grensegangssaker

- Forliksprosent på 64 % (lite materiale)

Gulating jordskifteoverrett

Konflikttransformasjon i rettsmeklingsprosessen

- ❑ Forskningsdesign*
 - ✓ 4 tingretter valgt ut hvor vi visste det var utstrakt bruk av rettsmekling
 - ✓ De 35 siste meklingsene ble trukket ut
 - ✓ Stevning, tilsvar og rettsforlik/rettsmeklingsprotokoll ble analysert
 - ✓ 140 saker ble kodet

- ❑ Blant annet kodet på
 - ✓ Forlik / ikke forlik
 - ✓ Sakstype
 - ✓ Partstype
 - ✓ **Antall dimensjoner i påstanden i stevning og tilsvar**
 - ✓ **Antall dimensjoner i rettsforlik**
 - ✓ Egenskaper ved bruddsakene
 - ✓ Varighet av meklings

* Hoddevik og Laskemoen (2009). Rettsmekling i tingrett og jordskifterett. Bacheloroppgave, Høgskolen i Bergen.

Gulating jordskifteoverrett

Konflikttransformasjon i rettsmeklingsprosessen

- ❑ Utvikling av dimensjoner i tvisten fra stevning/tilsvar til rettsforlik
 - ✓ Antall påstandspunkter i stevning / tilsvaret varierte mellom 2 og 5 (gj.snitt 2,53 for stevning og 2,23 for tilsvaret)
 - ✓ Et av påstandspunktene er krav om tilkjenning av sakskostnader

- ❑ Viktig funn
 - ✓ Antall dimensjoner i rettsforliket ble 4,53
 - ✓ Altså i gjennomsnitt **to ekstra avtalepunkter** i hvert enkelt forlik

Gulating jordskifteoverrett

Rettsmekling i de ordinære domstoler i saker som kunne gått for jordskifteretten

- Drøye 2 % av rettsmeklingene i vår undersøkelse i tingretten kunne vært behandlet av jordskifteretten.
(Dette vil utgjøre ca. 42 saker på landsbasis)

Eksempel:

- Tvist om vegrett endte opp i et rettsforlik med 12 dimensjoner
- Tvist om båtfeste endte opp i et rettsforlik med 8 dimensjoner

Eksempel på en transformert konflikt

- ❑ Tvist om båtfeste
 - ✓ Saksøkerne krevde:
 - (1) At de hadde rett til båtfeste med brygge
 - (2) Saksøkte skulle bygge bryggen
 - (3) Saksøkte skulle betale erstatning
 - (4) Dekket sakskostnader
 - ✓ Saksøkte krevde:
 - (1) Frifinnelse

Gulating jordskifteoverrett

Konflikttransformasjon i rettsmeklingsprosessen

☐ Rettsforliket inneholdt følgende dimensjoner:

- (1) Rett til båtfeste
- (2) Bygging av flytebrygge
- (3) Forhold rundt dybde og båtstørrelse
- (4) Tidspunkt for tiltak
- (5) Fordeling av vedlikehold
- (6) Regler om utvidelse av brygge
- (7) Tinglysning
- (8) Fordeling av sakskostnader

Eksempel med vegrett

Rettighet gitt ved skylddeling – *”A har rett til veg over hovedbruket”*

Mulige konflikttema:

- Vegrett eller ikke?
- Type vegrett?
- Vegbredde?
- Beliggenhet på tjenende eiendom?
- Har tjenende rett til å bruke vegen?
- Hvordan skal vedlikeholdet fordeles?
- Hovedbruket kan ha skilt ut tomter som kommer i konflikt med vegen?
- I mellomtiden kan planmyndighetene ha lagt ned forbud om vegbygging

Gulating jordskifteoverrett

Egnet sak for rettsmekling?

BA

(31.mai 2005)

Gulating jordskifteoverrett

Tre viktige skiller mellom jordskifterettene og de alminnelige domstoler

1

- Ca 8 % av partene bistått ved advokat i jordskifteretten
- I de alminnelige domstoler er partene ofte representert ved advokat også ved rettsmekling

2

- I en rettsfastsettende sak for jordskifteretten trenger det ikke være tvist
- Alltid tvist i de alminnelige domstoler

3

- Jordskifterettene er spesialister – tingrettene generalister

Argumenter mot rettsmekling

- ”Vi er ajour-argumentet”
 - ✓ Hva da med tingrettene som antakelig er mer ajour enn jordskifterettene?
- Det ”koster mer penger argumentet”
 - ✓ Hva hvis resultatet er bedre for partene og det samtidig kanskje virker konfliktforebyggende?
- ”Mekling er bortkastet hvis den ikke fører frem”
 - ✓ Partene får forberedt seg
- ”Habilitetsproblematikken”
- ”Reiseavstand”
- ”Metodene vi allerede bruker er effektive”

Gulating jordskifteoverrett

Mekling innenfor rammen av tvistemålsloven § 99

- Jordskiftedomstoler med mest restanse meklet signifikant mer enn domstoler som var mer a jour
- Ca. 1/3 (34,5 %) av de rettsfastsettende sakene ble løst ved mekling
- Det ble meklet med andre ord langt veldig mye innenfor den noe snevrere ramme som § 99 setter

Jordskiftedommere - Meklertype og fordeling av rettsavgjørelser

1996

Meklertype	Antall dommere	Fordeling mellom dommer / rettsforlik
Saksorientert	8	16 / 31
Relasjonsorientert	8	36 / 18

2001

Meklertype	Antall dommere	Fordeling mellom dommer / rettsforlik
Saksorientert	9	31 / 28
Relasjonsorientert	4	34 / 5

Vurderinger

- Er rettsforliket (avtalen) noe kvalitativt bedre enn dom?
- Virker rettsmeklingsprosessen konfliktforebyggende?
- Er det riktig av jordskiftedomstolene å neglisjere ordningen?
- Fratas partene noe de har krav på?
- Mangler jordskiftedommerne kunnskap om GPS / kart slik at de kvier seg av den grunn for å mekle?
- Vil det ikke være mest rasjonelt at ingeniøren rettsmekler?
("one stop shopping +")

Gulating jordskifteoverrett

Poenget mitt!

Ved ikke å ta i bruk rettsmekling tar vi fra partene en mulighet til en prosess som vil:

1. Bedre kommunikasjonen
2. Gi en bedre avtale enn dom
3. Løse fremtidige konflikter
4. Antakelig være rimeligere